

Naloge ZGS v posebnih nadzorih nad škodljivimi organizmi v letu 2010

Marija Kolšek
Zavod za gozdove Slovenije

Kaj so posebni nadzori in zakaj jih izvajamo

Pravilnik o varstvu gozdov (Uradni list RS, št. 114/09)

21. člen
(vrste škodljivih organizmov)

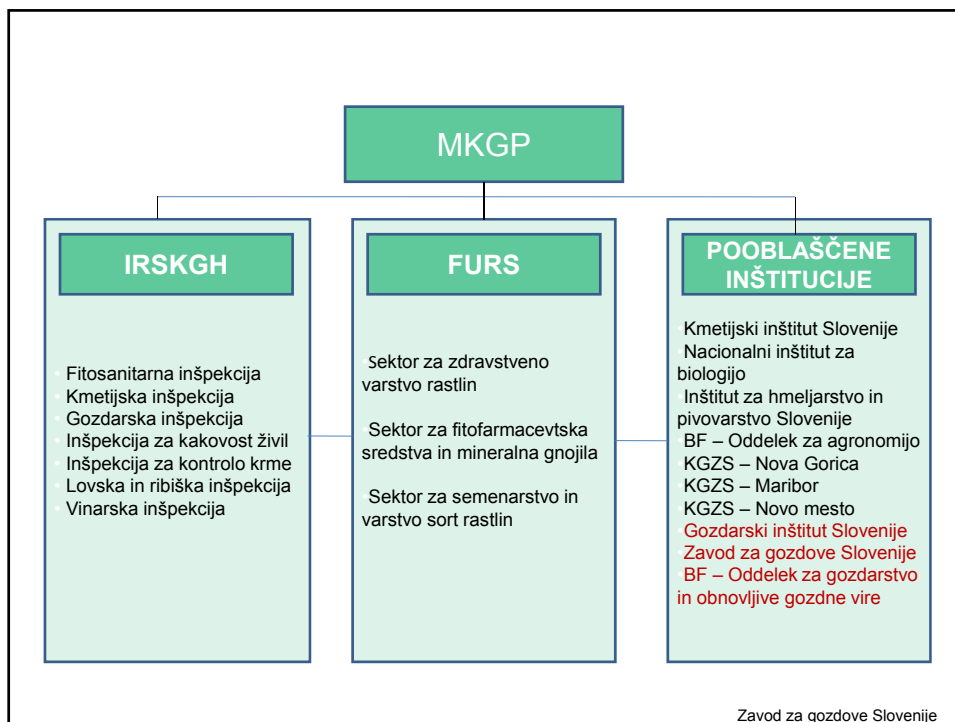
(1) Rastlinske bolezni in prenamnožene populacije žuželk (v nadaljnjem besedilu: škodljivi organizmi) se delijo na:

- vrste, ki jih javna gozdarska služba redno spremlja in o njih poroča;
- vrste, ki se štejejo za posebej nevarne rastlinam in rastlinskim proizvodom;
- morebitne druge vrste, ki jih poročevalsko, prognozično-diagnostična služba za gozdove spozna za škodljive.

(2) Vrste škodljivih organizmov, ki jih javna gozdarska služba redno spremlja in o njih poroča, so:

- podlubniki: osmerozobi smrekov lubadar (*Ips typographus*), šesterezobi smrekov lubadar (*Pityogenes chalcographus*), ostrozobi jelov lubadar (*Pityocteinus spinidens*), krivozobi jelov lubadar (*Pityocteinus curvidens*), zmatji jelov lubadar (*Cryphalus piceae*), borovi strženarji (*Tomicus* spp.);
- druge škodljive žuželke: gobar (*Lymantria dispar*), navadna borova grizlica (*Diprion pini*), rjava borova grizlica (*Neodiprion sertifer*), hrastov sprevodni prelec (*Thaumatopoea processionea*), pinijev sprevodni prelec (*Thaumatopoea pityocampa*), hrastov zavijač (*Tortrix viridana*), zapredkarice (*Cephalcia* spp.);
- glive, ki povzročajo rdečo trohnobo iglavcev (*Heterobasidion* spp.), kostanjev rak (*Cryphonectria parasitica*), javorov rak (*Eutypella parasitica*) in holandska brestova bolezen (*Ophiostoma ulmi* in *O. novo-ulmi*).

(3) Vrste škodljivih organizmov, ki se štejejo za posebej nevarne rastlinam in rastlinskim proizvodom, so določene v predpisih, ki urejajo zdravstveno varstvo rastlin, in so v gozdu pod nadzorom javne gozdarske službe.

ZGS – izvajalec posebnih nadzorov nad ŠO

V letu 2010 smo izvajalci posebnega nadzora nad naslednjimi škodljivimi organizmi (ŠO):

- kostanjeva šiškarica (*Dryocosmus kuriphilus*),
- borova ogorčica (*Bursaphelenchus xylophilus*),
- kitajski kozliček (*Anoplophora chinensis*) in azijski kozliček (*A. glabripennis*),
- fitoftorna sušica vej (*Phytophthora ramorum*, *P. kernoviae*),
- borov smolasti rak (*Gibberella circinata*),
- hrušev ožig (*Erwinia amylovora*),
- šarka (*Plum pox virus*).

Programi posebnega nadzora

Programer določa in sprejema FURS.

Programi določajo:

- koordinatorja nadzora nad škodljivim organizmom (ŠO),
- izvajalce nadzora,
- diagnostični laboratorij,
- način izvajanja nadzora,
 - prednostna območja za nadzore,
 - čas izvajanja nadzorov,
 - odvzem vzorcev,
- poročanje o nadzorih,
- (obveščanje javnosti, obseg nadzora).

Naloge ZGS v programih posebnega nadzora

Način izvajanja nadzora (v okviru rednih nalog ZGS):

- vizualni pregledi gostiteljskih rastlin,
- jemanje vzorcev (GIS oz. v dogovoru s koordinatorjem nadzora).

Poročanje o nadzorih (ZGS poroča koordinatorju nadzora, GIS):

- KDAJ:** takoj ob sumu na prisotnost novega ŠO,
- takoj ob najdbi ŠO izven razmejenih območij,
 - redno o najdbi ŠO v žariščnih območij,
 - redno o pregledih brez najdb ŠO.

KAKO: obrazci za evidenco pregledov, vpis v FURS APL, vnos zaznamka v xTi – v pripravi.

Naloge ZGS v programih posebnega nadzora

Vnos, popravljanje in pregled odkazanih manualov

Prekriži: Prekini | Shrani | Bistane | Izpis manuala | Odočba | Zapiski | Kataloz | DOF | (S)oblastni | Izrek | Obradobrev

Odosk: Manual Površina: 10000
 Odkazano: Rok/Plan: 14.02.2010 | Planovno: 02.11.2010
 Lastništvo: 5K Državni gozdovi
 Odočba: 3408-15-0114-C001/10
 Izdana, vročena: 15.02.2010
 Rok izvedbe: dni | * manuali
 K.O.: 1015 ZAPLANINA
 Parcelne št.: 125
 Gjn:
 Lastnik: 88 | Zastopnik?
 Sklad km. zeml. in gozdov RS
 Dunajska 50, 1000 Ljubljana
 Izvajalec del: 9
 GO Celje d.o.o.
 Tržaška 2, 1000 Ljubljana

dv	tf	seč	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	Fu
31	48	302		5	5	5											BO
41	47	302			5												FS

Izberite vrsto bolezni:

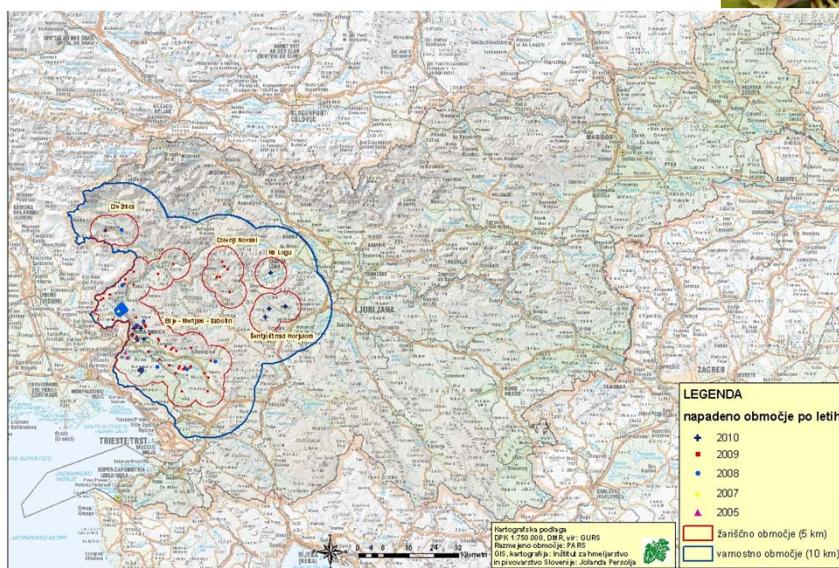
- Brez bolezni
- AK - Azjski (botajski) kozliček
- BO - Borovna ogrščica
- BR - Borov smolesti rak
- FS - Filotoma sušična vej
- HU - Hrušev ožig
- KS - Kostonjeva šiškariča

Plan-OE: | Vode KE: | Realizacije-OE: | ZGS CE: | Opomba:

Esc: prekrži vnosi | F1 - tabela označenih posekanih dreves | Del+S: Shrani | Del+M: tisk manuala | Del+O: tisk odočbe | xx | y | Revis: Tabor (CJZ)

Zavod za gozdove Slovenije

Kostonjeva šiškariča (*Dryocosmus kuriphilus*)

Zavod za gozdove Slovenije

Nadzor kostanjeve šiškariče (*Dryocosmus kuriphilus*)

Posebnosti nadzora (2005 in dalje):

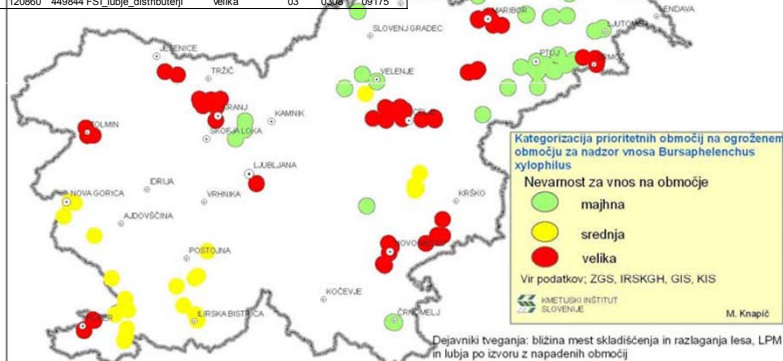
- odkrivanje rastlin z znamenji prisotnosti škodljivega organizma (v vegetacijski dobi),
- jemanje vzorcev na novih lokacijah najdbe izven razmejenih območij,
- Prednostna območja pregledov:
 - znotraj razmejenih območij (poročanje o intenziteti napada in drugih posebnostih),
 - na notranjem in zunanjem robu razmejenih območij,
 - na počivališčih ob pomembnih prometnicah,
 - na mejnem območju s Hrvaško.
- informiranje ciljnih skupin lastnikov gozdov pravega kostanja (lokalni mediji, ob rednem delu (zgibanka)...).

Borova ogorčica (*Bursaphelenchus xylophilus*)

Borova ogorčica (*Bursaphelenchus xylophilus*)

X	Y	IZVOR_PRED	NEVARNOST	GGO	REVIR	ODSEK
128642	451566	GIS_Bmik	velika	03	0302	06237
125735	450038	GIS_Bmik	velika	03	0302	06244
126194	445143	GIS_Bmik	velika	03	0303	06183
127478	444144	GIS_Lubje_uvoz	velika	03	0303	06187
128688	443801	GIS_Lubje_uvoz	velika	03	0303	06189
128443	448045	GIS_Bmik	velika	03	0303	06220
120633	460562	FSl_Lubje_distributerji	majhna	03	0305	07008A
121883	458535	GIS_Bmik	majhna	03	0305	07026
120860	449844	FSl_Lubje_distributerji	velika	03	0308	09175

Zavod za gozdove Slovenije

Nadzor borove ogorčice (*Bursaphelenchus xylophilus*)

Posebnosti nadzora:

- vizualno napada borove ogorčice ne moremo določiti, zato moramo o vseh nenavadnih propadanjih borov takoj obvestiti GIS,
- odvzemanje vzorcev v sodelovanju z GIS,
- gostiteljske rastline: vsi naši iglavci razen tise,
- karta za preglede: 130 kategoriziranih območij za preglede, po več pregledov v radiju 3 km na teh območjih,
- čas pregledov: prvič do konca septembra, drugič do konca novembra,
- v izdelavi Načrt ukrepanja v primeru pojava borove uvelosti v Republiki Sloveniji.

Nadzor kitajskega kozlička (*A. chinensis*) in azijskega kozlička (*Anoplophora glabripennis*)

Nadzor kitajskega kozlička (*A. chinensis*) in azijskega kozlička (*Anoplophora glabripennis*)

Posebnosti nadzora (od 2008 dalje):

- odkrivanje rastlin z znamenji prisotnosti škodljivega organizma od julija do oktobra,
- pregleduje se zlasti: javor, breza, divji kostanj, topol, vrba,
- prednostna območja pregledov:
 - primestni gozdovi, posamično gozdno drevje zunaj naselij – zlasti ob drevesnicah in vrtnarskih centrih in skladiščih uvoznikov iz V Azije (npr. granit iz Kitajske),
 - izdelana bo karta rizičnih območij za vnos (prejemniki pošiljk sadik gostiteljskih rastlin iz razmejenega območja na Nizozemskem).

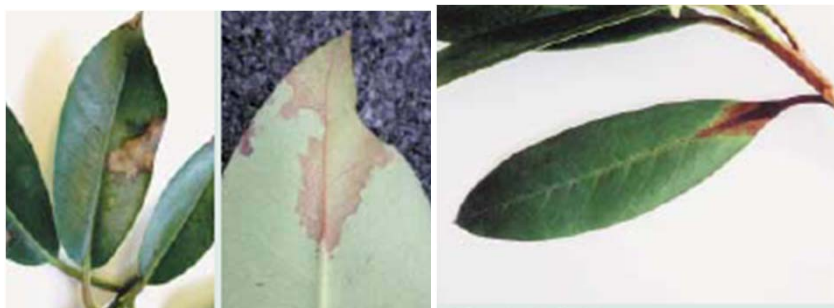
Nadzor fitoftorne sušice vej (*Phytophthora ramorum*, *Phytophthora kernoviae*)

Posebnosti nadzora (2004 in dalje):

- odkrivanje rastlin z znamenji prisotnosti škodljivega organizma na skorji skozi celo leto,
- pregleduje se zlasti: bukev, pravi kostanj, javor, hrast,
- jemanje vzorcev: GIS,
- prednostna območja za preglede (bukev, javor): okolica drevesnic oz. vrtnih centrov, gozdni rob primestnih gozdov (vrtovi z rododendroni), v primeru vnosa bolezni v SI - okolica najdbe okužbe.

Nadzor fitoftorne sušice vej (*Phytophthora ramorum*, *Phytophthora kernoviae*)

Okužba na rododendromu (slike iz zloženke FURS, KIS)

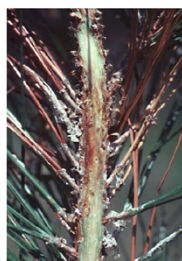
Nadzor borovega smolastega raka (*Gibberella circinata*)

Posebnosti nadzora (2007 in dalje):

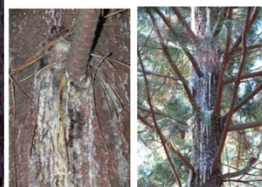
- vizualni pregledi borov, duglazije skozi vse leto,
- prednostna območja: okolica drevesnic in vrtnih centrov, obmestni gozdovi.
- (poročanje iz datoteke o poseku).

Karakterističen znak za okužbo z glivo *G. circinata* → les pod rakom (oz. ko odstranimo skorjo v bližini razjede) je močno prepojen s smolo in je značilno jantarno obarvan - barva medu

- Smolasti rak na deblu
- Za borov smolasti rak nastanek kalusa na mestu rakaste tvorbe NI značilen pojav
- "uleknjeni" raki

Nadzor hruševega ožiga (*Erwinia amylovora*)

Posebnosti nadzora (2003 in dalje):

- pregledi v času cvetenja ter v obdobju od julija do avgusta in od septembra do oktobra (neurja, toče),
- jemanje vzorcev v sodelovanju z GIS ali fitosanitarno inšpekcijo,
- Prdnostna območja: gozdni rob v okolici drevesnic in aktivnih žarišč (spletna stran FURS).

Nadzor šarke (*Plum pox virus*)

Posebnosti nadzora :

- sodelovanje z GIS pri pregledih drevesnic.

Nove grožnje slovenskem gozdu!
 "Wanted!" - Iščemo jih - Prej jih najdemo, lažje jih bomo zatri!

<p>Anoplophora glabripennis in A. chinensis, azijski in kitajski kozliček</p> <p>Imago <i>A. glabripennis</i> Larva</p>	<p>Dryocosmus kuriphilus, kostanjeva šiškarica</p> <p>Šiška na pogarju Šiška na vrtu pogarjka in ob listih žil</p>
<p>Chalara fraxinea, telecomorf Hymenoscyphus albidus, jesenov ožig</p> <p>Pokhodovna kroglica velikega sesena Veržnje pogarjlov</p>	<p>Phytophthora ramorum in P. kernoviae, fitoftorna sušica vejic</p> <p>Mada buča v kornici Črni ocedki na skorji Svetlo do temno sive nekrotne sklope v epidermi žilnih listov</p>
<p>Gibberella circinata, borov smolasti rak</p> <p>Sušenje pogarjlov, odmrtanje krošnje Črna smolnjak, nekroza v skorji</p>	<p>Bursaphelenchus xylophilus, borova ogorčica</p> <p>Veržnje in hromenje goja Borova ogorčica</p>

Kaj so posebni nadzori in zakaj jih izvajamo

- izdelati seznam odsekov za posebni nadzor nad karantenskimi organizmi,
- **Pravilnik o obveščanju in objavljanju podatkov o pojavu in razširjenosti rastlinskih škodljivih organizmov v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 104/09).**

